

पुणे हे भारतातील वेगाने वाढणाऱ्या शहरांपैकी एक मुख्य शहर आहे. हे शहर महाराष्ट्राची शैक्षणिक, औद्योगिक, सांस्कृतिक राजधानी आहे, तसेच माहिती तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रातही पुण्याचे स्थान महत्त्वाचे आहे. 60 लाखांची लोकसंख्या आणि जवळजवळ 300 चौ. कि.मी. चा विस्तार असणाऱ्या या शहरात अनेक लष्करी ठाणीसुद्धा आहेत. इथे भारतीय लष्कराचे सर्जन कमांड आणि साऊथ वेस्टर्न एअर फोर्स कमांड यांची मुख्य कार्यालये आहेत. पुणे हे भारताच्या पश्चिम भागांना जोडणारे महत्त्वाचे केंद्रही आहे. शहराचा वाढता आकार, लोकसंख्या, संवेदनशील सरकार, लष्करी ठाणी आणि अतिमहत्त्वाच्या व्यक्तींची येथे उठवस असते, या गोष्टी लक्षात घेऊन नागरिकांच्या आणि देशाच्या सुरक्षेसाठी पुण्यात अद्ययावत तंत्रज्ञानावर आधारित सुसज्ज सुरक्षाव्यवस्था आणि टेहळणी कार्यरत असते.

आज पुणे पोलिसांनी कृत्रिम बुद्धिमत्ता म्हणजेच आर्टिफिशिअल इंटेलिजन्सवर आधारित असणारे स्पॉटर कीट (SPOTter –Surveillance of Potential Offender Through Technology) विकसित केले आहे. प्रत्यक्ष टेहळणीसाठी, गुन्हेगाराचा, संशयिताचा आणि ज्याचा पाठलाग करायचा आहे अशा व्यक्तीचा माग ठेवण्यासाठी या कीटचा वापर केला जाऊ शकतो. सामान्य नागरिकांच्या गोपनीयतेमध्ये कोणत्याही प्रकारचा हस्तक्षेप न करता गुन्हेगार, संशयित आणि ज्याचा पाठलाग करायचा आहे अशा व्यक्तीचा माग ठेवण्यासाठी या तंत्रज्ञानाचा वापर केला जातो.

स्पॉटर कीट मध्ये हार्डवेअर आणि आर्टिफिशिअल इंटेलिजन्सवर आधारित फेस रेकग्निशन तंत्रज्ञान आहे, ज्यात खालील घटकांचा समावेश आहे,

- I. डोअर फ्रेम मेटल डिटेक्टर्स (DFMD)
- II. सर्वेलन्स व्हेइकल बेस्ड कमांड सेंटर्स
- III. मोबाईल-क्लाऊड टेक्नॉलॉजी

डीएमएफडी वर आधारित स्पॉटर कीटमुळे इंटिग्रेटेड कॅमेरे, एआय हार्डवेअर, सॉफ्टवेअर आणि प्लग अँड प्ले मधील सावध करणाऱ्या यंत्रणेच्या माध्यमातून ज्याचा पाठलाग करायचा आहे अशा व्यक्तीला हेरण्यास मदत होते. गुन्हेगार आणि संशयितांना प्रत्यक्ष घटनास्थळावर हेरण्यासाठी हे डीएमएफडी संवेदनशील अशा सार्वजनिक स्थळांवर तैनात केले जातात.

सर्वेलन्स व्हेइकल बेस्ड स्पॉटर कीट मध्ये 360 अंशाचा व्ह्यू असणारे कॅमेरे आहेत ज्यात झूम इन आणि झूम आऊटची सुविधा उपलब्ध आहे. त्यामुळे गुन्हेगार आणि संशयितांना प्रत्यक्ष घटनास्थळावर हेरण्यासाठी मोबाईल कमांड सेंटर कधीही आणि कुठेही तैनात केले जाऊ शकतात. सर्वेलन्स व्हेइकल बेस्ड कमांड सेंटर्स मध्ये रिअल टाईम एआय वर आधारित हार्डवेअर, सॉफ्टवेअर आणि सावध करणाऱ्या यंत्रणा आहेत, ज्या गुन्हेगाराचा आणि संशयिताचा माग ठेवू शकतात.

मोबाईल ॲपवर आधारित स्पॉटर टेक्नॉलॉजी ही हातात धरण्याजोग्या उपकरणाच्या साहाय्याने ग्राऊंड पोलिसमन आणि बीट मार्शलस यांना गुन्हेगारांच्या डेटाबेसमधील माहितीबरोबर प्रत्यक्ष घटनास्थळावरील संशयिताचे छायाचित्र पडताळून पाहण्यास मदत करते. आणि ते छायाचित्र जुळले तर तातडीने त्यावर कृती करता येते. हे तंत्रज्ञान अत्यंत सुलभ आहे आणि सर्व सुरक्षा अधिकाऱ्यांच्या हातात आहे, तसेच ते त्यांच्यासाठी कधीही आणि कुठेही उपलब्ध आहे.

टेहाळणीच्या सूचना आणि प्रत्यक्ष घटना स्थळावरील कृती यांच्यातील अनावश्यक अतिरेक टाळण्यासाठी स्पॉटर कीट हे सेंट्रल कंट्रोल रुमशी आणि मोबाईल ॲपशी जोडलेले आहेत.

पुणे पोलिसांनी मणिपाल ग्रुप एंटिटिज, मणिपाल टेक्नॉलॉजीज लिमिटेड आणि विज्ञा लॅब्स यांच्या सहयोगाने स्पॉटर कीट विकसित केले आहेत. डॉ. के. वेंकटेशम, पोलीस आयुक्त, पुणे शहर यांच्या समर्थ नेतृत्वाखाली श्री. बच्चन सिंग, पोलीस उप-आयुक्त, गुन्हे शाखा, पुणे शहर श्री. मितेश घट्टे, पोलीस उप-आयुक्त, विशेष शाखा, पुणे शहर, श्री. पसाळकर, पोलीस निरीक्षक, विशेष शाखा, पुणे शहर, श्री. घोडेकर, पोलीस निरीक्षक, बिनतारी संदेश विभाग, पुणे शहर यांनी स्पॉटर कीटच्या निर्मिती मध्ये महत्त्वाची भूमिका निभावली. पुणे शहर पोलीस यापुढेही सुरक्षित शहर आणि सुरक्षित देश हे लक्ष्य समोर ठेऊन कायमच अद्ययावत तंत्रज्ञानाचा वापर करून नावीन्यपूर्ण प्रयोग करत राहतील.